

Силабус курсу:

**МІЖГАЛУЗЕВІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ
ІСТОРІЇ**

Ступінь вищої освіти: магістр

Спеціальність: 032 «Історія та археологія»

Рік підготовки: 2

Семестр викладання: осінній

Кількість кредитів

ЕКТС: 3

Мова(-и) викладання: українська

*Вид семестрового
контролю* залік

Автор курсу та лектор:

к.і.н., доц., Сапицька Олена Михайлівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри історії та археології

посада

sapicka@snu.edu.ua

+38-066-4838802

електронна адреса

телефон

месенджер

за розкладом

консультацій

Викладач лабораторних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультацій

Викладач практичних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультацій

* – 1) дані підрозділи вносяться до силабусу в разі, якщо практичні та (або) лабораторні заняття проводить інший викладач, котрий не є автором курсу та лектором; 2) припустимо змінювати назву підрозділу на «**Викладач лабораторних та практичних занять:**», якщо лабораторні та практичні заняття проводить один викладач, котрий не є автором курсу та лектором.

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

Мета: Розгляд природи, закономірностей, функцій наукового знання; вивчення видів наукового дослідження; визначення методики наукової роботи, її структурування; обговорення особливостей оформлення; розгляд основних методів - збору, систематизації, аналізу історичної інформації. Вивчення теоретичних основ наукового пізнання, методів, методик наукового дослідження, технологій, що використовуються для вирішення інформаційних завдань, які постають в історичному дослідженні на різних етапах його реалізації.

У процесі викладання дисципліни використовуються активні та інтерактивні форми проведення занять: при читанні лекцій практикуються презентації; для практичних занять застосовуються електронні ресурси. В ході практичних занять проводяться методологічні дискусії, виконуються комплексні ситуаційні завдання.

Результати навчання:

Внаслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде наступних компетентностей, що забезпечують формування у здобувачів II ОКР певних аспектів необхідного теоретико-методологічного кейсу для підготовки та написання випускної кваліфікаційної роботи магістра:

1. Здатність до цілеспрямованого накопичування знання, самостійного пошуку та опрацювання інформації.
2. Здатність взаємодіяти з представниками інших професійних груп гуманітарної сфери.
3. Здатність до творчого мислення, яке полягає у схильності до нестандартного вирішення задач, самостійності міркувань та умовиводів.
4. Здатність виявляти та опрацюовувати історичні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти та узагальнювати цю інформацію.
5. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу тексту.

6. Здатність до самостійного історіографічного аналізу.
7. Здатність здійснювати історичні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних наук, застосовуючи інформаційно-комунікативні технології та інформаційні бази даних.
8. Здатність брати участь у дискусії з певної наукової проблеми, у різних формах наукової комунікації.
9. Здатність в межах обраної спеціалізації здійснювати інноваційні дослідження, які спрямовані на вирішення фундаментальних наукових проблем, вміння готувати результати наукових досліджень до оприлюднення у фаховому середовищі.
10. Знати порядок проведення наукового дослідження, використовуючи теоретичні знання; специфіку тематики, види історичного дослідження.
11. Вміти вибирати методи для історичного дослідження, застосовувати їх для вирішення конкретних наукових завдань.
12. Володіти навичками опису методики наукового дослідження, оформлення наукової роботи.

Передумови до початку вивчення:

Основні: Спеціальні історичні дисципліни; Історія міжнародних відносин, Історія дипломатії, Історія Античності; Digital history; Публічна історія та історична політика; Критична історія держави; Історіографія та біографістика; Історична герменевтика; Нarrативний підхід у історії; Методологія та організація наукових досліджень тощо.

Дотичні: Філософія, Літературознавство, Переклад, Логіка.

Мета курсу (набуті компетентності)

Мета: Розгляд природи, закономірностей, функцій наукового знання; вивчення видів наукового дослідження; визначення методики наукової роботи, її структурування; обговорення особливостей оформлення; розгляд основних

методів - збору, систематизації, аналізу історичної інформації. Вивчення теоретичних основ наукового пізнання, методів, методик наукового дослідження, технологій, що використовуються для вирішення інформаційних завдань, які постають в історичному дослідженні на різних етапах його реалізації.

У процесі викладання дисципліни використовуються активні та інтерактивні форми проведення занять: при читанні лекцій практикуються презентації; для практичних занять застосовуються електронні ресурси. В ході практичних занять проводяться методологічні дискусії, виконуються комплексні ситуаційні завдання.

Внаслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде наступних компетентностей, що забезпечують формування у здобувачів II ОКР певних аспектів необхідного теоретико-методологічного кейсу для підготовки та написання випускної кваліфікаційної роботи магістра:

- Здатність до цілеспрямованого накопичування знання, самостійного пошуку та опрацювання інформації з урахуванням системного підходу.
- Здатність взаємодіяти з представниками інших професійних груп гуманітарної сфери.
- Здатність до творчого мислення, яке полягає у склонності до нестандартного вирішення задач, самостійності міркувань та умовиводів.
- Здатність виявляти та опрацьовувати історичні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти та узагальнювати цю інформацію.
- Здатність до логічного, критичного і системного аналізу тексту.
- Здатність до самостійного історіографічного аналізу.
- Здатність здійснювати історичні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних наук, застосовуючи інформаційно-комунікативні технології та інформаційні бази даних.
- Здатність брати участь у дискусії з певної наукової проблеми, у різних формах наукової комунікації.
- Здатність в межах обраної спеціалізації здійснювати інноваційні дослідження, які спрямовані на вирішення фундаментальних наукових проблем, вміння готовати результати наукових досліджень до оприлюднення у фаховому середовищі.
- Знати порядок проведення наукового дослідження, використовуючи теоретичні знання; специфіку тематики, види історичного дослідження.
- Вміти вибирати методи для історичного дослідження, застосовувати їх для вирішення конкретних наукових завдань.
- Володіти навичками опису методики наукового дослідження, оформлення наукової роботи.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Природа наукового знання і розвиток науки.	2/0/2	Основні етапи розвитку науки. Функції і структура наукового знання. Види наукового дослідження. Методологічні основи наукового дослідження. Загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження. Етапи історичного дослідження. Методологічні основи історичного дослідження. Методи загальнонаукові. Мова як системоутворюючий елемент культури. Давньогрецька історіографія. Історізація підходу до інтерпретації тексту. Інтерпретація історії. Суб'єкт історії.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.
2.	Об'єктивність історії.	2/0/2	Культурні системи. Надіндивідуальні утворення. Наука як особлива форма діяльності. Мета, завдання науки як процесу пізнання. Наукове дослідження в філософському визначенні. Наука як соціальний інститут. Критерії науковості. Наукове пізнання як творчість. Наука і суспільство. Наука як система наук. Посилення міждисциплінарності. Особливості сучасної науки.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.
3.	Розвиток наукових напрямів.	2/0/2	Передумови розвитку науки. Точки зору щодо виникнення науки. Концепції генезису науки. Історія античної науки. Особливості науки середньовіччя. Новоєвропейська класична наука (15-16 ст.). Наука 20 століття. Сучасний етап розвитку наукового пізнання (постекласичної науки). Розвиток наукових напрямів. Структура науки. Закони та закономірності наукового дослідження. Формальна логіка як метод мислення. Поняття як вихідна форма логічного мислення. Наукові поняття як інструмент історичного дослідження. Наукові категорії. Судження, умовивід як форма отримання знання. Закони формальної логіки. Структура і склад докази. Спростування та його структура. Логічні помилки. Обґрунтування	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			форми теоретичного мислення.	
4.	Теоретичні та методологічні аспекти наукового пізнання.	2/0/2	Поняття «метод», «методологія», «методика». Структура наукового методу. Сучасна наукова методологія. Герменевтика, натуралізм, аксіологія, прагматизм, феноменологія, позитивізм. Основні наукові методологічні підходи в гуманітарних дослідженнях. Розробка стратегії (методологічних підходів) і тактики (методів) наукової роботи, тобто методики дослідження. Врахування специфіки об'єкта і предмета наукової роботи, зміст дослідницьких цілей, завдань, характеру і інформаційного аспекту джерел. Класифікації методів. Методи пошуку, збору, реєстрації первинної емпіричної інформації. Методи систематизації та впорядкування інформації (створення моделей даних, групування, побудова варіаційних рядів) та інше.	Участь в обговоренні. Тести. Індивідуальні практичні завдання.
5.	Ускладнення завдань сучасної науки.	2/0/2	Вплив науково-технічної революції на методологічні проблеми. Виникнення нових форм орієнтації науки. Загальнонаукова методологічна концепція і напрямки. Філософська методологія.	Участь в обговоренні. Індивідуальні завдання.
6.	Специфічні методи історичного дослідження.	2/0/2	Структура наукової праці. Етапи підготовки і порядок оформлення наукової роботи. Застосування загальнонаукових методів. Метод спостереження. Основні вимоги до наукового спостереження. Особливості наукового спостереження. Метод вимірювання в процесі спостереження. Фіксація властивостей досліджуваного об'єкта. Спостереження безпосереднє і опосередковане. Метод експерименту. Особливості даного методу. Умови проведення експерименту. Переваги методу, види експерименту. Метод моделювання. Види моделювання. Важливість, актуальність моделювання як методу	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			<p>наукового пізнання.</p> <p>Інформаційний метод в історичному дослідженні. Застосування положень теорії інформації до документів і документопотоків. Призначення інформаційного підходу в документознавчих дослідженнях.</p> <p>Метод аналізу. Види аналізу документів. Кількісний і формалізований аналіз. Етапи аналізу відповідно до програми дослідження.</p> <p>Метод класифікації (угруповання). Підстави для використання методу в історичному дослідженні. Класифікація - найважливіший засіб створення систем і пошуку інформації. Застосування в класифікаційних схемах ієрархічного і фасетного методів.</p> <p>Методи приватні (специфічні), що відносяться до конкретної науці, їх зв'язок з предметом вивчення. Методи джерелознавчого та історіографічного аналізу. Методи статистики, математичного моделювання, картографії. Методи основні - історико-генетичний, історико-порівняльний, історико-типологічний, історико-системний, історико-динамічний. Допоміжні методи, їх вивчення. Використання методів на різних етапах підготовки наукового дослідження. Методи, які використовуються на стадії пошуку документальної інформації - методи бібліографічного пошуку і формування джерельної бази дослідження. Методи і основні прийоми аналітико-синтетичної переробки інформації. Методи аналізу історичних джерел - методи формують відомості історичних джерел, метод уніфікованої анкети, метод контент-аналізу (види контент-аналізу). Спеціальні методи аналізу історичних текстів - інформаційно-цільовий аналіз текстів, семіотичної метод психодіагностичного дослідження.</p> <p>Соціологічний інструментарій в історичних дослідженнях.</p>	

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			Соціологічне опитування: види і технології. Анкетування при груповому та індивідуальному опитуванні, структура анкети. Соціологічне спостереження.	
7.	Методи систематизації історичних даних	2/0/2	Методи систематизації історичних даних - бібліографічний метод, монографічні описи і літописи, історичні словники, енциклопедії, хроніки, статистичні показники. Статистичні методи систематизації історичної інформації - статистичне зведення, груppрівочний метод в історичному дослідженні, графічні методи, табличний метод. Комп'ютерні моделі історичних даних. Методи аналізу в історичних дослідженнях. Види аналізу. Особливості математико-статистичних методів аналізу в історичному дослідженні.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.

Рекомендована література

1. Барг М.А. Категории и методы исторической науки. - М., 1984.
2. Баскаков А. Я. Методология научного исследования, 2004.
3. Гречко П.К. Концептуальные модели истории. - М., 1995.
4. Исаев Г. Н., Фрайтаг Ю. Документальные источники научной информации (Теоретические основы): Учеб. пособие. М., 1996.
5. Козеллек Р. Часові пласти. Дослідження з теорії історії / Рейнгарт Козеллек/ - Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2006. - 436 с.
6. Кустовська О.В. Методологія системного підходу та наукових досліджень. – Тернопіль, 2005.
7. Лукашевич В. К. Научный метод: структура, обоснование, развитие. Минск, 1991.
8. Павлов А.В. Логика и методология науки: Современное гуманитарное познание и его перспективы / А.В. Павлов/ Учебное пособие, 2010.
9. Поршнева О. С. Междисциплинарные методы в историко-антропологических исследованиях: Учеб. пособие, 2009.
- 10.Пронштейн А.П., И.Н. Данилевский. Вопросы теории и методики исторического исследования. – М., 1986.
- 11.Рикер П. История и истина / П. Рикер. - СПб.: Алетейя, 2002. - 400 с.
- 12.Румянцева М. Ф. Теория истории, 2002.
- 13.Санцевич А.В. Методика исторического исследования. - Киев, 1990.

14. Смоленский Н. И. Теория и методология истории, 2007.
15. Уемов А., Сараева И., Цофнас А. Общая теория систем для гуманитариев, 2000.
16. Яковенко Н.М. Вступ до історії /Н.М. Яковенко. - К.: Критика, 2007. - 368 с.

Інформаційні ресурси:

1. Наукова бібліотека СНУ ім. В. Даля: <http://filelibsnu.at.ua>
2. Електронна бібліотека: <http://www.info-library.com.ua/>
3. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського <http://www.nbuu.gov.ua/>
4. eCampus, система дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля: <http://moodle2.snu.edu.ua/>

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	30
Участь у розв'язанні конкретних проблемних ситуацій	30
Індивідуальні завдання	30
Залік	10
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Студент може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах. При поданні документу про проходження курсу студенту можуть бути перезараховані певні теми курсу та нараховані бали за завдання.

Під час виконання завдань студент має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування та без аналітична компіляція є забороненими.

Завдання і заняття:

Всі завдання, передбачені програмою курсу мають бути виконані своєчасно і оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути збільшенні за письмовим дозволом декана.

Поведінка в аудиторії:

На заняття студенти вчасно приходять до аудиторії відповідно до діючого розкладу та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

Під час занять студенти:

- не вживають їжу та жувальну гумку;
- не залишають аудиторію без дозволу викладача;
- не заважають викладачу проводити заняття.

Під час контролю знань студенти:

- є підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- розраховують тільки на власні знання (не шукають інші джерела інформації або «допомоги» інших осіб);
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги викладачів щодо контролю знань.